

Štábní kapitán Stanislav Sousedík :

Instrukce pro dělostřeleckou zpravodajskou službu.

Náš předpis pro dělostřeleckou zpravodajskou službu (DZS.) obsahuje ustanovení:

„U armády a pěší divise je DZS. řízena podle instrukcí příslušného velitele dělostřelectva dělostřeleckým zpravodajským důstojníkem, který těmto velitelům je organicky přidělen.“

Zpravodajské prostředky, které má k dispozici velitel dělostřelectva k zdolání předepsaných úkolů, jsou dosti různorodé, technicky velmi obsažné a vzhledem k svému novodobému a stálému vývoji ne dosti známé. Než tato okolnost nemůže a nesmí být důvodem rozpaků při udílení instrukcí pro DZS. Nutno si uvědomiti, že není prakticky vůbec možno požadovati od velitelů dělostřelectva, aby ovládali po stránce technické zpravodajské prostředky do té míry, aby s nimi mohli technicky a přímo disponovati. To také není jejich

úkolem. Velitel dělostřelectva zůstává taktickým vůdcem, zatím co technickým, výkonným vůdcem je zpravodajský důstojník, který ovšem musí být vycvičeným, stále školeným a na výši doby udržovaným odborníkem.

Pokusím se schematicky odvodit obsah instrukcí, které mají být uděleny dělostřeleckým zprav. důstojníkům. Podnětem k tomu je mi okolnost, že velitelé zhusta v svých instrukcích právě s technického hlediska nezdravě zasahují do pravomoci složek DZS., dále že v nich zbytečně opakuji úkoly, které jsou samozřejmé, neboť jsou obsaženy v předpise, a naopak opomíjejí zdůraznit hlavní vůdčí směrnice.

Stanovení zásadního obsahu instrukcí velitele dělostřelectva pro DZS. se dá odvodit ze zásad, podle kterých vznikla a je usměrňována dělostřelecká zpravodajská služba.

Činnost operujícího vojska je dána úmyslem velitele. Úmysl velitele je vyjádřen rozkazem a vykonání rozkazu se projevuje pohybem, palbou a odpočinkem.

Sledováním projevů operujícího vojska můžeme zpětným pochodem rekonstruovat rozkazy a z nich odvodit úmysl. Sledování projevů, rekonstrukce rozkazů a dedukce úmyslu velitele nepřátelské jednotky je úkolem zpravodajské služby. Toto všeobecně definované (taktické) zpravodajství se specialisovalo a došlo hlavně při sledování projevů operujícího vojska pro komplikovanost bojového aparátu k dělbě práce. Vytvořilo se jakési všeobecné zpravodajství dotykových zbraní (pěchoty a jezdecké) a zvláštní zpravodajství, t. j. dělostřelecká a letecká zpravodajská služba. Vrchní řízení zpravodajské služby patří 2. kanceláři štábu vyšší jednotky, které mimo její zvláštní úkoly přísluší sumace všech výsledků a konečná koncepce pravděpodobného úmyslu nepřítele.

DZS. se ustavila v autonomní složku zpravodajství samorodým procesem během světové války.

Byly to hlavně dvě okolnosti, mimo již uvedené, které vyprovokovaly utvoření DZS.:

1. rozhodující vliv dělostřelectva na zdar jakékoliv operace,
2. nepřímá střelba dělostřelectva.

Vážnější akci bez spolupráce dělostřelectva nelze si myslit. Projev činnosti nepřátelského dělostřelectva, které se dají proti projevům činnosti jiných zbraní poměrně lehce sledovat, jsou již v podstatě vyjádřením rozkazu velitele a chovají tedy v sobě také i úmysl nepřítele. Právě vzhledem na rozhodující vliv dělostřelectva musí být jeho činnost projevem určitého smyslu operace, prováděné pěchotou s ostatními zbraněmi. Ježto spolupráce dělostřelectva s pěchotou musí být před akcí připravena, je možno ještě před akcí z dělostřelecké přípravy uzavírat na smysl akce samé. Je pravda, že vývoj techniky pomalu spěje k tomu, aby tato předběžná příprava akce, akci předem prozrazující, byla nejen omezena, ale vůbec odstraněna; prozatím jsme však ještě tak daleko nedospěli.

Nepřímá střelba dělostřelectva pak, která umožňuje děla proměnit v nepříteli přímému pozorování odňatého, vyžaduje od DZS prohloubení její působnosti. Nejde jen o to sledováním projevů zjednatí podklad pro utvoření závěrů o smyslu operace, nýbrž jde též

o to z projevů dělostřelectva číselně (v souřadnicích) vyjádřit jeho umístění, a to tak, aby se jeho ukrytá postavení mohla státí terčí vlastních baterií. Přímým důsledkem DZS. je tedy potírání nepřátelských baterií a tím i snížení jejich účinnosti. Účinnost nepřátelského dělostřelectva je dána větší nebo menší výkonností vlastní DZS.

Oba úkoly, t. j. sledování projevů nepřátelského dělostřelectva a stanovení jeho rozmístění, nutně si vytvořily speciální zpravodajský aparát, neboť k vyplnění úlohy bylo nutno vytvořit zvláštní technické útvary, které by se obíraly oním nesnadným fyzikálně-geodetickým problémem „vyhledati ukryté střelející dělo“.

Jest jenom technickým důsledkem, že zpravodajský aparát pro svou schopnost vyhledávat anebo vyměřovat nepřátelské baterie je zároveň i uzpůsoben k tomu, aby palbu našich baterií dovedl umístiti speciálními zástřely na tyto cíle. Tento sekundární projev činnosti zpravodajského aparátu je velmi důležitý, poněvadž mimo něj nemáme téměř jiného prostředku k provedení zástřelů na cíle, odňaté přímému pozorování.

Činnost zpravodajského aparátu je při všech jmenovaných úkolech vázána geodetickým podkladem. Bez toho vůbec nemůže pracovat. Je proto jen pochopitelné, že starost o zjednání geodetického podkladu a jeho organizaci v rámci potřeb dělostřelectva je přenechána péči dělostřeleckých zpravodajských orgánů.

Všeobecně je tedy úkolem DZS.:

1. sledovati projevy činnosti nepřátelského dělostřelectva a vykládati jejich účel,
2. zjistiti rozmístění nepřátelského dělostřelectva a přispívati povšechně k racionálnímu užití vlastních baterií,
3. organizovati a prováděti zástřely na tyto cíle,
4. zjednati pro vlastní a dělostřeleckou činnost nutné mapové, orientační a geodetické podklady.

K těmto čtyřem čistě dělostřelecko-zpravodajským úkolům přistupuje ještě jedna úloha všeobecného rázu.

Víme, že pěchota v pohybu při boji (zjednání dotyku, zahájení boje, útok, ústup) v nesmírných obtížích, které musí zdolávat, nemůže často udržet spojení dozadu a včas podati zprávy o místě a povaze boje, který u svých nejmenších jednotek právě prožívá.

A tak se stává, že se nejen veliteli dělostřelectva nedostává zpráv o průběhu boje a o dosažených prostorech, ale namnoze i přímy velitel pěchoty zůstává bez informací.

Dělostřelecký zpravodajský aparát, velitelův to zrak a sluch, nezaměstnaný nijak vlastním bojem (na rozdíl od pěchoty a dělostřelectva) je s to dodávati též zprávy o pěchotě, ovšem v té míře, pokud mohou býti postupným, zezadu sledovaným pozorováním zjednány. Pozornost, věnovaná pěchotě děl. zprav. službou nijak neochromí její dělostřeleckou činnost, neboť v době, kdy budou zprávy o pěchotě v nedostatku spojení s ní nejvíce žádány, dělostřelectvo zpravidla působí jen v nepatrné míře, střílí na to, co samo vidí a není odkázáno přímo na podporu DZS. Ostatně zprávy o umí-

stění a pohybech předních prvků vlastní pěchoty jsou velmi důležité i pro velitele dělostřeleckých jednotek všech stupňů.

Jako pátý úkol DZS. tedy můžeme vytyčiti:

podávati zprávy o vlastní a nepřátelské pěchotě.

Nezapomínáme při tom, že zprávy o pěchotách budou nejhustěji požadovány a dodávány při pohybu.

Nyní, když jsme si vytyčili zásadní úkoly DZS., uvažujme o koncepci instrukcí velitele dělostřelectva zpravodajskému důstojníku.

Instrukce nemá být výpočtem úkolů DZS., má vyjadřovat jen to, co není v předpise, to, co jí právě v daných poměrech propůjčuje individuální a zvláštními zřeteli diktovaný ráz; směrnice musí pro vypočtených pět generálních úkolů obsahovati pokyny dané speciálním charakterem úlohy. Podrobné rozvedení úkolů je v předpise.

Dejme si otázku, co by se stalo, kdyby velitel dělostřelectva nedal vůbec žádných instrukcí a zpravodajskému důstojníku zůstal jako jediné vodítko předpis. Zpravodajský důstojník by nemohl přijít do rozpaků. Předpis obsahuje pokyny pro užití pátracích orgánů v různých fázích boje, ukazuje, kterých zpráv v které situaci je potřeba, a třídí je podle obsahu a důležitosti.

Teoreticky by se tedy chod zpravodajského aparátu úplně rozvinul. Kdyby měla při tom zůstat některá otázka bez odpovědi, neboli kdyby zpravodajský důstojník si nevěděl rady, bylo by to jen dokladem neúplnosti předpisu.

Přece však by takové reglementární užití DZS. nebylo správné. Zpravodajský aparát má určitou pracovní, průzkumnou kapacitu, kterou při práci bez zvláštních instrukcí bychom stejnoměrně rozdělili na celý přidělený úsek. Poněvadž však v daném úseku nepřisuzujeme jednotlivým částem stejnou důležitost, nesmíme ani jednotlivé části úseku pokrýti stejnou mírou zpravodajské pozornosti. Jinak říkajíc: míra zpravodajské pozornosti musí být úměrná důležitosti té oné části přiděleného úseku. Důležitost určitého úseku je pak dána nadějí nebo obavou, kterou do něho vkládáme, t. j. vlastním úmyslem (směr hlavního úsilí), neb obavou z možného (ještě nezjištěného, právě zjišťovaného neb již vyzkoumaného) úmyslu nepřítele.

Konkrétně tedy je nutno udati DZS. směry vlastního hlavního úsilí a oblastí, které je nutno speciálně zpravodajsky zabezpečit vzhledem k možným směrům obavy vzbuzujícího úsilí nepřítele.

Zvýšení pozornosti, zintenzivnění činnosti určitým směrem za žádných okolností nesmí ovšem znamenati to, že by některá část úseku zůstala vůbec bez dohledu.

Dospěli jsme tedy k tomu, že to, co propůjčuje činnosti DZS. určitou individuální charakteristiku, co především vyžaduje pro ni zvláštní instrukce a co nemůže být vyjádřeno předpisem, který je abstrakcí, hodící se na všechny případy, je v podstatě prostorové a zároveň i časově lokalizovaný úmysl. Provedení se zřením na terén a na složky aparátu, které jsou k dispozici, je již úlohou zpravodajského důstojníka, který vypracuje potřebný rozkaz. Velitel dělostře-

lectva při podpisu rozkazu má možnost překontrolovat učiněná opatření a kde třeba, je i doplnit. V praxi již asi doplňků žádných nebude, neboť stálý osobní styk velitele dělostřelectva se zpravodajským důstojníkem poskytne tomuto důstojníku dostatek možností seznati všechna přání, která chová velitel.

Shrnu nyní všechny podklady, které musí mít zpravodajský důstojník pro vypracování rozkazu k zasazení a řízení DZS. Jsou to:

1. situace,
2. rozhodnutí velitele divise (armády),
3. vydaná nařízení 2. kanceláře štábu,
4. instrukce velitele dělostřelectva, obsahující taktické, časově a prostorově vymezené dispoice.

Tato instrukce musí vyjádřit, kterým prostorům (event. též proě) nutno věnovat zvýšenou pozornost, a kam, kdy a které zprávy mají být dodány.

V kterých prostorech je třeba zvláště pečlivě sledovati činnost vojsk, je dáno úmyslem. V úmyslu je obsažen i terén, jako důležitý prvek rozhodnutí. Jindy bývá tento prostor vymezen předpoklady velitele o činnosti nepřítel.

Kam mají být zprávy dodány, je vymezeno jednak situováním zpravodajských ústředn divise (armády), jednak stanovišti velitele dělostřelectva, nebo určením skupiny dělostřelecké pro okamžité využití důležitých zpráv.

Čas, kdy mají být dodávány, je určen buď prostorově, t. j. při dosažení určitých linií (postupných cílů), nebo časově (periodicky), nebo takticky (hlášení důležitých bojových momentů, na př. zjednání dotyku, útok atd.).

Které zprávy mají být dodávány, je stanoveno sice předpisem, ale velitel dělostřelectva zde musí dát některé pokyny, na kterých závisí zasazení té neb jiné složky zpravodajského aparátu. Instrukce vyjádří to buď vyjmenováním složek zpravodajského aparátu, které se podle času a prostoru uplatní, nebo, nejčastěji, vyjmenováním zpráv, kterých je potřebí.

Příklad a): Průzkum provede až k dosažení linie x upoutaný balon, od linie x po linii y pozorovací rota atd.

Příklad b): Žádám zprávy o postupu vlastní pěchoty a o odporech, na které narazí. Činnost nepřátelského dělostřelectva buď sledována povšechně. Okamžik, od kterého se budu dožadovat přesných zpráv o rozmístění nepřátelského dělostřelectva, oznámím dodatečně atd.

Instrukce musí být krátká a jasná. Musí být tím obsažnější, čím méně iniciativního zpravodajského důstojníka má velitel dělostřelectva k dispozici; závisí tedy na individualitě zpravodajského důstojníka. Úkol zpravodajského důstojníka je těžký a odpovědný; vyžaduje celého, energického a inteligentního muže. Selže-li některý z velitelů baterií, má to místní důsledky; selhání zpravodajského důstojníka může mít následky pro celý úsek. Může znamenat zeslabení účinnosti celého divisního (armádního) dělostřelectva o určitý počet procent, úměrný neschopnosti důstojníka dodati potřebné zprávy.

Ve vážném případě nemá velitel dělostřelectva kdy obírat se do detailu uplatněním zpravodajského aparátu. Vydá své povšechné instrukce a prozkoumá jejich rozkazové projádření zpravodajským důstojníkem; na více mu sotva stačí čas. Aby dobře disponoval DZS., nesmí se utápět v podrobnostech, nesmí určovat pozorovatelné, které, ježto jsou určeny podle mapy, se ukáží event. nezpůsobitelné, technicky se nehodící atd., nesmí předpisovat podrobně zprávy, kterých potřebuje, a p.

Jen tak je možné, aby si generál, velitel dělostřelectva uchoval svůj všeobecný přehled, svou generalisaci myšlenek, která nesmí být zavlečena do kouta studiem mapy pro stanovení míst pro pozorovatelné nebo ústředny.

K tomu ovšem je potřebí samostatných, jistých, sebevědomých zpravodajských důstojníků. Těchto vlastností lze nabýti technickým školením a výchovou k samostatnosti a k sebedůvěře.

Instrukce může být tím stručnější, čím jistější budou naši zpravodajští důstojníci v ovládnutí zpravodajského aparátu. Nejistota má v zápětí tápání, a to pak jalové a mlhavé rozkazy, kterým schází rozhodná autoritativní a proto průrazná vůle.

Dělostřelectvo u nás a v cizině.

Artilerijski Glasnik přináší v 16. čísle roč. 1931 v příloze „Pisemnosti“ stručný přehled organizace dělostřelectva některých evropských států mezi nimi i organizaci dělostřelectva státu našeho. Vypustíme našemu čtenářstvu známou organizaci dělostřelectva a zmíníme se jen o dělostřelectvu Polska, Francie a Turecka.

1. Organizace dělostřelectva polské armády.

Polská armáda má v míru 28 pěších a 2 střelecké divise. Každá divise má jeden pluk polního dělostřelectva, tedy celkem 30 pluků, vyzbrojených 75 mm děly a 10 cm rakouskými polními houfnicemi.

4 jezdecké divise mají po 2 jezdeckých dělostřeleckých oddílech; 6 samostatných jezdeckých brigád, z nichž každá má 1 jezdecký dělostřelecký oddíl; celkem tedy 12 jezdeckých dělostřeleckých oddílů, vyzbrojených ruskými 762 cm děly.

Mimo to má republika polská ještě 10 těžkých dělostřeleckých pluků, vyzbrojených francouzským materiálem a to: 10'5 cm kanony vz. 13 a 155 mm houfnicemi vz. 17. Jeden z těchto pluků jest vyzbrojen francouzskými pevnostními děly 155 mm a 30'5 cm rakouskými moždíři. Jeden horský dělostřelecký pluk má ve výzbroji 75 mm francouzská děla vz. 1897 a 10 cm rakouské houfnice.

Speciální dělostřelectvo se skládá z jednoho pluku a 6 samostatných oddílů protiletadlového dělostřelectva a 1 roty pěchotních děl, která je vyzbrojena francouzským 3.7 cm pěchotním dělem a 4.5 cm polním dělem vz. 25.

2. Organizace dělostřelectva francouzského.

Francouzská domácí (metropolitní) armáda má 20 pěších divisi. Každá divise má 1 pluk polního a 1 pluk hrubého dělostřelectva, oba hipomobilní. Pluk polního dělostřelectva má 3 oddíly, každý o 3 bateriích po 4 dělech 75 mm vz. 1897. Hrubý